

2024. GADA OECD EKONOMIKAS PĀRSKATS PAR LATVIJU:

KOPSAVILKUMS UN REKOMENDĀCIJAS

Ekonomiskās konverģences palēnināšanās un kara Ukrainā radīto seku dēļ jāpaaugstina strukturālās reformas

Krievijas izraisītais agresijas karš Ukrainā ir veicinājis enerģijas cenu pieaugumu un radījis traucējumus tirdzniecības un piegādes ķēdēs, negatīvi ietekmējot ekonomikas izaugsmi. Taču ekonomiskās konverģences temps Latvijā samazinājās jau pirms Covid-19 pandēmijas un kara Ukrainā (1. attēls).

Plaša fiskālā telpa ir nodrošinājusi spēcīgu atbalstu mājsaimniecībām un uzņēmumiem pandēmijas un enerģētikas krīzes laikā. Tomēr kontekstā ar pieaugošajām problēmām piegāžu ķēdēs atbalsta pasākumu vājā mērķēšana pandēmijas un enerģētikas krīzes laikā palielināja fiskālās izmaksas un inflācijas spiedienu.

1. tabula. Iekšzemes pieprasījums veicinās atveseļošanu

	2022	2023	2024	2025
Reālā IKP pieaugums	3,0	-0,3	1,8	2,9
Bezdarba līmenis (%)	6,8	6,5	6,7	6,6
Patēriņa cenas (%)	17,2	9,1	1,7	2,4
Fiskālā bilance (% no IKP)	-4,7	-2,3	-2,9	-2,5
Valsts parāds (atbilstoši Māstrihta kritērijam, % no IKP)	41,5	43,5	45,7	47,3

Avots: Atjaunotie OECD Economic Outlook No.114 dati.

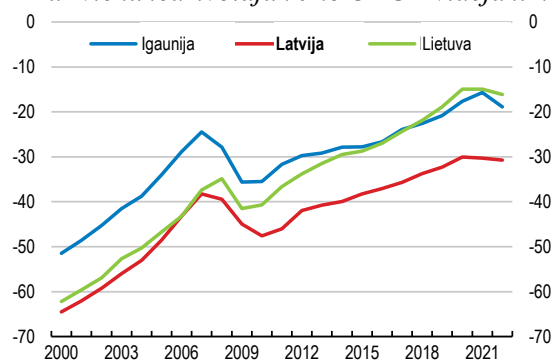
Inflācijas samazināšanās zemāku enerģijas un pārtikas cenu dēļ un nominālās algas pieaugums veicinās reālo ienākumu un privātā patēriņa pieaugumu 2024. un 2025. gadā. Lai gan stingri finanšu nosacījumi ietekmēs privātās investīcijas, ievērojams ES fondu līdzekļu investīciju pieaugums nākamajos gados palielinās ieguldījumus publiskajā infrastruktūrā. Pieprasījums pēc Latvijas eksporta pakāpeniski atjaunosies. Algu kāpums turpināsies, to ietekmēs darbaspēka ar atbilstošām prasmēm iztrūkums, plānotais atalgojuma pieaugums publiskajā sektorā un minimālās algas pieaugums, kā rezultātā pamatinflācija saglabāsies. Fiskālā politika pakāpeniski jāpadara stingrāka, lai samazinātu augstus fiskālos deficītus, mazinātu inflācijas spiedienu un stabilizētu valsts parādu.

Nepietiekošas investīcijas, kvalificēta darbaspēka trūkums un lēna digitālā transformācija kopš globālās finanšu krīzes ir negatīvi ietekmējusi potenciālo izaugsmi un publiskā sektora kapacitāti. Banku lielā izvairīšanās no riska, vāja konkurence un nepietiekami attīstīts kapitāla tirgus ir galvenie

faktori, kuru rezultātā samazinājusies uzņēmumu piekļuve finansējumam. Spēcīgās fiskālās korekcijas un algu samazināšanās pēc globālās finanšu krīzes ietekmēja publiskā sektora kapacitāti un publisko pakalpojumu kvalitāti, it īpaši veselības aprūpē un izglītībā. Liels skaits augsti kvalificētu gados jauno pieaugušo ir devies strādāt uz ārzemēm, kas ir saasinājis kvalificēta darbaspēka iztrūkumu, it īpaši STEM un IKT profesijās. Papildus digitālo prasmju trūkim digitālo tehnoloģiju ieviešanu kavē liels skaits mazu uzņēmumu, kuriem trūkst līdzekļu ieguldīt mācībās.

1. attēls. Dzīves līmeņa konverģences temps ir palēninājies

IKP uz vienu iedzīvotāju % no OECD vidējā līmeņa

Piezīme. Procentuālā atšķirība pret OECD valstu vidējo IKP uz vienu iedzīvotāju (salīdzināmā 2015. gada pirktspējas paritātē).

Avots: OECD Nacionālo kontu datubāze.

Strukturālo reformu paātrināšana ir būtiska produktivitātes un dzīves līmeņa paaugstināšanai. Ēnu ekonomikas un šķēršļu mazināšana konkurencei un uzņēmumu izaugsmei, jo īpaši pakalpojumu jomā, palīdzētu stiprināt uzņēmējdarbības dinamismu un inovācijas. Lai samazinātu ēnu ekonomiku, ir jāmazina darbaspēka nodokļi zemo algu saņēmējiem, jāuzlabo nodokļu saistību izpilde un jāpalielina uzticība publiskās pārvaldes institūcijām. Konkurences padomes pilnvaru stiprināšana valsts kapitālsabiedrību konkurences neitralitātes nodrošināšanai palīdzētu mazināt šķēršļus konkurencei. Lai risinātu kvalificēta darbaspēka trūkuma problēmu, jāatvieglo kvalificēta darbaspēka migrācija, jāuzlabo veselības, izglītības un mācību pakalpojumu, kā arī aktīvās darba tirgus politikas pasākumu kvalitāte, un vairāk jānodrošina gados jaunas sievietes izvēlēties strādāt augsti kvalificētās profesijās, kuras pieprasītas darba tirgū.

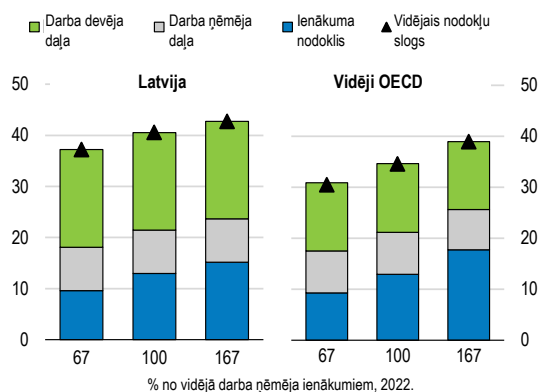
Valsts finanšu un publisko pakalpojumu kvalitātes stiprināšana, lai uzlabotu dzīves līmeni

Lai finansētu pieaugošos izdevumus aizsardzības un veselības aprūpei un samazinātu nabadzību gados veco iedzīvotāju vidū, būs jāpaaugstina nodokļu ieņēmumi un jāuzlabo izdevumu efektivitāte un pārdale. Nodokļu slogs ir jāpārnes no darbaspēka uz citiem ienākuma, īpašuma un vides nodokļiem.

Augstas sociālās apdrošināšanas iemaksas, īpaši zemu algu saņēmējiem, nemotivē pamest ēnu ekonomiku (2. attēls). Ēnu ekonomika nav samazinājusies kopš 2012. gada, kas galvenokārt saistīts ar aplokšņu algu maksāšanu, kad strādājošie pelna minimālo algu un pārējo atalgojuma daļu saņem skaidrā naudā. Prioritātei ir jābūt darbaspēka nodokļu sloga samazināšanai zemākiem ienākumiem, vienlaikus finansējot reformu no vispārējiem nodokļu ieņēmumiem.

2. attēls. Darbaspēka nodokļu slogs ir īpaši augsts zemo algu saņēmējiem

Vidējais nodokļu sloga sadalījums darbaspēka izmaksās %, pēc ienākumu līmeņa, 2022. gadā

Piezīme: darbaspēka nodokļu slogs ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa, darba ņēmēja un darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksu summa, no kuras atskaitīti sociālie pabalsti procentos no darbaspēka izmaksām. Nodokļa slogs tiek parādīts vienai personai bez bērniem un pēc ienākumu līmeņa, ko mēra procentos no vidējā darba ņēmēja ienākumiem.

Avots: OECD Taxing Wages datubāze.

Turpmāka nodokļu saistību izpildes stiprināšana un cīņa pret korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var ievērojami samazināt ēnu ekonomiku un paplašināt nodokļu bāzi. Plānotā obligātā elektroniskā ienākuma nodokļa deklarācijas aizpildīšana visiem nodokļu maksātājiem būtu jāpapildina ar obligātu elektronisku darba algas izmaksu. Turklāt uzticības palielināšana valsts institūcijām ir būtiska, lai uzlabotu nodokļu saistību izpildes morāli. Visaptveroša lobēšanas reģistra ieviešana visos valdības līmeņos palīdzētu palielināt caurredzamību un samazināt korupciju.

Nodokļu sloga novirzīšana uz īpašuma nodokļiem uzlabotu pašvaldību finanses, mazinātu nepilnības un samazinātu nevienlīdzību. Ieņēmumu palielināšana no pašreizējiem nekustamā īpašuma nodokļiem, atjauninot kadastrālās vērtības atbilstoši tirgus cenām, vienlaikus turpinot nodrošināt nodokļu atvieglojumus nabadzīgāko mājāsaimniecību galvenajam mājoklim, stabilizētu pašvaldību finanses un veicinātu izdevumu efektivitāti. Mantojuma nodokļa ieviešana, vienlaikus pieļaujot izņēmumus zemas vērtības mantojumiem, varētu palīdzēt samazināt nevienlīdzību un palielināt ieņēmumus.

Svarīgi turpināt uzlabot cilvēkresursu politiku, lai paaugstinātu valsts pārvaldes kvalitāti.

Augsta darbinieku mainība ir izraisījusi cilvēkkapitāla un institucionālās atmiņas zudumus, kas negatīvi ietekmē valsts pārvaldes politikas un publisko pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti, kā arī publisko izdevumu efektivitāti. Papildus nesēn īstenotajai valsts pārvaldes nodarbinātības un atalgojuma palielināšanas reformai būtu jānodrošina labākas mācību iespējas valsts pārvaldes darbiniekiem, īpašu uzmanību pievēršot digitālajām un vadības prasmēm.

Publisko pakalpojumu digitalizācija ir ievērojami uzlabojusies, kā rezultātā būtiski samazinājies administratīvais slogs.

Tomēr datu izmantošana regulējuma *ex-ante* un *ex-post* ietekmes novērtēšanai joprojām ir vāja, it īpaši pašvaldību līmenī. Tas samazina publisko izdevumu efektivitāti, piemēram, infrastruktūras plānošanā. Iepirkumu centralizēšana standartizētām precēm un pakalpojumiem, piemēram, zālēm vai IT iekārtām un programmatūrai, palīdzētu palielināt izdevumu efektivitāti. Vienotu caurredzamības, atbildības un darbības standartu noteikšana visām valsts kapitālsabiedrībām un to darbības centralizēta uzraudzība arī ir būtisks elements izdevumu efektivitātes uzlabošanā.

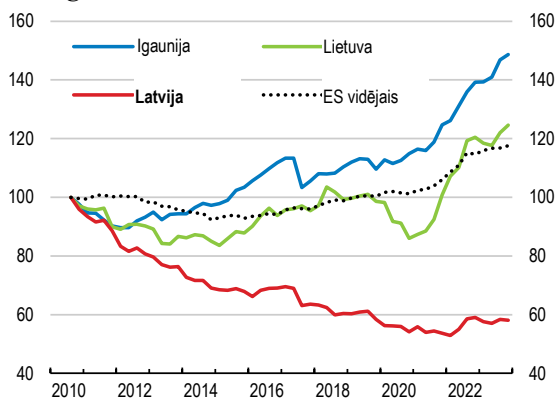
Oglekļa emisijas joprojām saglabājas augstas transportā un apkurē.

Lai samazinātu transporta nozares radītās emisijas, būtiski pasākumi ir nodokļa atvieglojumu samazināšana fosilajam kurināmajam un Rīgas metropoles tranzīta iestādes izveide ar mērķi prioritizēt investīcijas sabiedriskā transporta sistēmā un veicināt koordināciju starp pašvaldībām. Administratīvā sloga mazināšana atbalsta programmām un tehniskās dokumentācijas standartizācija līdzīgu daudzdzīvokļu ēku renovācijai palīdzētu samazināt izmaksas un sekmētu ēku renovāciju.

Investīciju palielināšana izaugsmes veicināšanai
Kopš globālās finanšu krīzes ir vērojams lēnāks investīciju pieaugums. Kredītu piedāvājums samazinājās sakarā ar banku izvairīšanos no riska, vājo konkurenci un nepietiekami attīstīto kapitāla tirgu (3.attēls). Augstais ēnu ekonomikas līmenis, šķēršļi konkurencei un kvalificēta darbaspēka trūkums ir negatīvi ietekmējis uzņēmējdarbības dinamismu, inovācijas un investīcijas.

Neskatoties uz noguldījumu pieaugumu un banku augsto rentabilitāti, bankas negribīgi izsniedz kredītus. Zemā klientu mobilitāte un vājā konkurence banku sektorā ir iemesls augstām aizņēmuma izmaksām un nodrošinājuma prasībām, mazinot iespējas uzņēmumiem saņemt aizdevumu (3.attēls). Lai uzlabotu piekļuvi finansējumam, ir būtiski veicināt konkurenci finanšu tirgos, uzlabojot informācijas pieejamību par banku noguldījumu likmēm, komisijas maksām un nodevām, samazinot izmaksas klientiem, kuri vēlas mainīt banku, un stiprinot konkurences politikas īstenošanu.

3.attēls. Kredītu piedāvājums ir samazinājies
Kredīti nefinanšu sabiedrībām
2010. gada 3. ceturksnis = 100

Piezīme. Kredītos ietilpst aizdevumi un vērtspapīri, izņemot akcijas.

Avots: ECB datu portāls.

Banku lielā izvairīšanās no riska ir saistīta ar zemiem līdzekļu atgūšanas un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumiem pagātnē. Pēdējo gadu laikā īstenotās reformas, tostarp specializētas Ekonomisko lietu tiesas izveide, ir būtiski uzlabojušas maksātspējas procedūras un sekmējušas cīņu pret korupciju un naudas atmazgāšanu. Paplašinot Ekonomisko lietu tiesas

pilnvaras un izveidojot aktu reģistru visiem iznomātajiem aktīviem, varētu vēl vairāk uzlabot līgumu izpildi un atvieglot nodrošinājuma prasības. Ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas regulējuma ieviešanu saistītā administratīvā sloga mazināšana un finanšu sektora darbinieku regulāras mācības varētu veicināt uzņēmumu kreditēšanu, vienlaikus samazinot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskus.

Kapitāla tirgus ir nepietiekami attīstīts, tādēļ uzņēmumiem ir ierobežotas iespējas piesaistīt nebanku finansējumu. Lielo valsts uzņēmumu mazākuma akciju kotēšana biržā un zemu izmaksu kredītspējas informācijas sniegšana par maziem uzņēmumiem, kā arī finanšu pratības veicināšana sekmētu vērtspapīru piedāvājuma palielināšanos kapitāla tirgos. Pensiju 2. līmeņa fondu lielāka sasaiste ar Latvijā emitētiem vērtspapīriem veicinātu kapitāla tirgus attīstību.

Šķēršļi uzņēmumu izaugsmei un konkurencei, kā arī augstais ēnu ekonomikas līmenis kavē resursu pārdali produktīvākiem uzņēmumiem, kamēr vienlaikus pastāv liels darbaspēka iztrūkums. Vāju vadības prasmju, zemu digitālo tehnoloģiju ieviešanas līmeņa un nepietiekama darbinieku mācības piedāvājuma rezultātā daudzi uzņēmumi Latvijā nevar attīstīties, paliekot maza uzņēmuma statusā, tie daļēji darbojas ēnu ekonomikā un tiem ir zema produktivitāte. Palielinot stimulus iziet no ēnu ekonomikas, pastiprinot nodokļu saistību izpildi un cīņu pret korupciju, kā arī novēršot šķēršļus uzņēmumu likvidācijai, piemēram, samazinot maksātspējas pieteikumu izmaksas, uzlabotu resursu pārdales efektivitāti un veicinātu uzņēmējdarbības dinamismu un investīciju pieprasījumu. Jāsamazina šķēršļi uzņēmumu ienākšanai pakalpojumu nozarēs, tostarp stiprinot Konkurences padomes pilnvaras nodrošināt konkurences neitralitāti.

Inovāciju veicināšanai nepieciešami lielāki ieguldījumi cilvēkkapitālā. Lai mazinātu lielo studējošo atbirumu studiju laikā, it īpaši IKT un STEM studiju virzienos, augstskolu finansējumam vairāk jāveicina absolūvēšanas līmeņa pieaugums, kā arī jāpalielina finansējums studentu dzīvošanas izmaksu segšanai. Lai nodrošinātu strādājošos ar uzņēmumiem nepieciešamajām prasmēm, jāuzlabo uzņēmumu un profesionālās izglītības iestāžu sadarbība mācību plānošanā un īstenošanā.

GALVENIE SECINĀJUMI	GALVENĀS REKOMENDĀCIJAS
Fiskālās politikas uzlabošana	
Fiskālās politikas stimuli 2024. gadā kļūs mazāk stingri un 2025. gadā būs neitrāli, neskatoties uz joprojām pastāvošo inflācijas spiedienu. Fiskālais deficīts ir augsts, un valsts parāds pārsniedz vidēja termiņa mērķi.	Pakāpeniski pastiprināt fiskālo politiku, lai mazinātu fiskālo deficītu un inflācijas spiedienu.
Ukrainā notiekošā kara dēļ, ir pieaugušas izdevumu vajadzības aizsardzībai un iekšējai drošībai, savukārt valdība apņēmusies turpināt palielināt izdevumus izglītībai un veselībai.	Lai stabilizētu parādu, jārisina pieaugošās izdevumu vajadzības, paaugstinot izdevumu efektivitāti, pārdalot izdevumus un palielinot nodokļu ieņēmumus, tostarp no ienākuma un īpašuma nodokļiem, un samazinot nodokļu atvieglojumus, tostarp fosilajam kurināmajam.
Nodokļu sistēmas reformēšana	
Augstas sociālās apdrošināšanas iemaksas strādājošajiem ar zemiem un vidējiem ienākumiem nestimulē pamest ēnu ekonomiku. Ēnu ekonomikas līmenis ir augsts. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāte joprojām ir zema.	Samazināt darbaspēka nodokļu slogu zemo algu saņēmējiem, piemēram, samazinot sociālās apdrošināšanas iemaksas pie zemākiem ienākumiem vai paaugstinot iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāti.
Īpašuma nodokļa ieņēmumi ir zemi, savukārt virkne pašvaldību ir atkarīgas no centrālās valdības pārskaitījumiem savu galveno izdevumu prioritāšu segšanai. Īpašumu kadastrālās vērtības nav piesaistītas tirgus cenām.	Paaugstināt nekustamā īpašuma nodokli, balstoties uz regulāri atjauninātām tirgus vērtībām, vienlaikus turpinot nodrošināt nodokļu atvieglojumus nabadzīgāko mājāsaimniecību primārajam mājoklim.
Kopš 2000. gadu sākuma kopējās siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas nav samazinājušās zemu efektīvu oglekļa cenu transporta un būvniecības nozarē dēļ, kas saistītas ar fosilo kurināmo un citām videi kaitīgām subsīdijām un nodokļu atvieglojumiem.	Pakāpeniski atcelt videi kaitīgos nodokļu atvieglojumus un subsīdijas, piemēram, fosilajam kurināmajam, un apsvērt iespēju ieviest oglekļa cenas noteikšanu nozarēs, uz kurām neattiecas ES Emisiju tirdzniecības shēma (EU ETS).
Publiskā sektora kapacitātes uzlabošana, izdevumu efektivitātes paaugstināšana un cīņa pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas un korupciju	
Liela darbinieku, it īpaši kvalificētu speciālistu un vadītāju, mainība un digitālo un vadības prasmju trūkums ir vājinājis institucionālo atmiņu un valsts pārvaldes politikas kvalitāti un efektivitāti.	Turpināt palielināt darba prestižu valsts pārvaldē un uzlabot publiskā sektora darbinieku apmācību, it īpaši digitālās un vadības prasmes.
Politikas iniciatīvu ietekmes <i>ex-ante</i> un <i>ex-post</i> analīze joprojām ir vāja, samazinot publisko pakalpojumu kvalitāti un izdevumu efektivitāti. Pašvaldību infrastruktūras plānošanas kapacitāte ir zema.	Uzlabot datu infrastruktūru un zināšanas par politikas iniciatīvu izmaksu un ieguvumu un ietekmes analīzes metodoloģijām un veicināt sadarbību publiskajā sektorā.
Standartizētu preču, piemēram, zāļu vai IT iekārtu un programmatūras, iepirkums joprojām ir decentralizēts, neskatoties uz iespējamu lielu efektivitātes pieaugumu ieviešot centralizētu iepirkumu.	Konsolidēt esošās iepirkumu iestādes, uzlabot to IT un personāla kapacitāti un samazināt normatīvajos aktos noteiktos izņēmumus, kas ļauj nepiemērot obligāto centralizēto iepirkumu.
Nodokļu saistību izpilde ir apgrūtināta, jo ne visiem nodokļu maksātājiem ir pienākums iesniegt ienākuma nodokļa deklarāciju. Nepietiekama ienākumu un algu deklarēšana ir plaši izplatīta.	Padarīt obligātu elektroniskās ienākuma nodokļa deklarācijas iesniegšanu, vienlaikus turpinot samazināt administratīvo slogu ar iepriekš aizpildīto deklarāciju sagatavēm.
Atšķirībā no daudzām citām OECD valstīm plāni par centralizētu lobēšanas reģistru, lai palielinātu caurskatāmību un samazinātu īpašu interešu grupu pārmērīgu ietekmi, vēl nav īstenoti.	Ieviest centralizētu lobēšanas reģistru.
Investīciju palielināšana izaugsmes veicināšanai	
Zemākas finansēšanas izmaksas neatspoguļojās banku kredītu likmēs, jo tirgus prakse nosaka nulles zemāko kredīvēšanas bāzes likmes robežu. Vienāda banku un citu finanšu institūciju īpašumtiesību piederība vājina konkurenci finanšu sistēmā.	Stiprināt Konkurences padomes juridiskās un izmeklēšanas pilnvaras un instrumentus, lai uzraudzītu pret konkurenci vērstu rīcību finanšu tirgos.
Zema klientu mobilitāte starp bankām, kas saistīta ar augstajām maksām un informācijas asimetriju, samazina konkurences spiedienu uz bankām. Mājāsaimniecību uzkrājumu līmenis ir zems, un tikai dažas mājāsaimniecības veic uzkrājumus termiņnoguldījumos, daļēji zemo noguldījumu likmju dēļ.	Paplašināt informāciju par maksājumu kontu komisijām, iekļaujot tajā informāciju par banku noguldījumu likmēm, kā arī citām maksām, piemēram, minimālajām maksām par aizdevumu finansēšanu, un nodrošināt standarta līgumu veidnes par pāreju starp bankām un aizdevumiem.
Akciju tirgus kapitalizācija ir ļoti neliela, un, atšķirībā no citām Baltijas valstīm, neviena no lielajām valsts kapitālsabiedrībām nav kotēta akciju tirgū.	Paātrināt pašreizējos plānus iekļaut lielas valsts kapitālsabiedrības akciju kotēšanā.
Pensiju fondu ieguldījumiem, pārsvarā ārvalstu aktīvos, ir bijusi zema atdeve, savukārt daudzām pašmāju firmām ir grūtības piekļūt finansējumam, izmantojot iekšzemes kapitāla tirgus iespējas.	Paaugstināt otrā pensiju līmeņa ieguldījumu un koncentrācijas ierobežojumus viena emitenta aktīviem, nekustamajiem īpašumiem un privātajiem ieguldījumu fondiem, vienlaikus nodrošinot atbilstošus riska vadības un pārvaldības procesus.
Vidējais maksātspējas procesa ilgums joprojām ir garš. Ekonomisko lietu tiesas izveide 2021. gadā ir uzlabojusi tiesvedības efektivitāti sarežģītu komercstrīdu un lielo ekonomisko noziegumu, kā arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un korupcijas lietās.	Paplašināt Ekonomisko lietu tiesas pilnvaras, vienlaikus palielinot tās resursus.
Digitālo un vadības prasmju trūkums kavē digitālo tehnoloģiju ieviešanu un inovācijas. Uzņēmumu nodrošinātās mācības ir vājas, jo pastāv bažas par darbinieku pārvilināšanu uz citu uzņēmumu, un sadarbība ar profesionālās izglītības iestādēm un mācību pakalpojuma sniedzējiem ir nepietiekama.	Izveidot trīspusēju mācību fondu un uzlabot sadarbību apmācību plānošanā un īstenošanā starp uzņēmumiem un apmācību sniedzējiem.
Izvērtējums par regulējuma un valsts kapitālsabiedrību klātbūtnes ietekmi uz konkurenci joprojām ir vājš. Šķēršļi jaunu uzņēmumu ienākšanai pakalpojumu nozarēs ir augsti.	Paplašināt Konkurences padomes pilnvaras attiecībā uz tirgus izpēti veikšanu un normatīvo aktu novērtēšanas uzsākšanu, kā arī valsts kapitālsabiedrību lietderības izvērtēšanu, lai nodrošinātu konkurences neitralitāti.

Citas rekomendācijas

Fiskālās un makroekonomiskās politikas uzlabošana

- Strukturālajā bilancē pakāpeniski iekļaut strukturālos un ilgtermiņa izdevumus tādās galvenajās politikas jomās kā aizsardzība un iekšējā drošība.
- Rūpīgi sekot līdzi mājsaimniecību aizdevuma un ķīlas vērtības attiecībai (*loan-to-value ratio*) un būt gataviem palielināt pretcikliskās kapitāla rezerves.

Nodokļu sistēmas reforma, lai mazinātu ēnu ekonomiku un nevienlīdzību un palielinātu ieņēmumus

- Rūpīgi izvērtēt nodokļu atvieglojumu ietekmi un mazināt to kopējo apjomu.
- Apsvērt iespēju ieviest mantojuma nodokļus, vienlaikus pieļaujot atvieglojumus zemas vērtības mantojumiem un nodokļu maksājumus pa daļām.
- Nodrošināt pašvaldībām pietiekamus resursus, palielinot to daļu nodokļu ieņēmumos.

Publiskā sektora kapacitātes uzlabošana un izdevumu efektivitātes paaugstināšana

- Centralizēt darbā pieņemšanas procedūras un paplašināt darbā pieņemšanas pasākumus, lai piesaistītu kandidātus no ārpusē un starptautiskus kandidātus, tostarp no diasporas.
- Stimulēt pašvaldības saskaņot un digitalizēt administratīvās procedūras un ieviest obligātus IT standartus un datu formātus.
- Ieviest plānoto kopējo elektronisko identifikatoru uzņēmumiem un privātpersonām, lai atvieglotu datubāzu sasaisti starp valsts iestādēm.
- Samazināt sliekšni, virs kura e-ierīkums ir obligāts, vienlaikus samazinot administratīvo slogu, un uzlabot pieejamo informāciju par konkursiem un piedāvājumiem esošajā sarkano karogu sistēmā.
- Noteikt vienotus darbības standartus visām valsts kapitālsabiedrībām (valsts un pašvaldību), centralizēti uzraudzīt to darbību un uzlabot caurskatāmību.
- Iekļaut visas valsts kapitālsabiedrības regulārajos izvērtējumos, labāk definēt stratēģiskas nozīmes aktīvus, preces un pakalpojumus un veikt padziļinātu analīzi par tirgus nepilnību esamību.

Nodokļu saistību izpildes uzlabošana un cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un korupciju

- Apsvērt iespēju par obligātu noteikt algu izmaksu elektroniski un uzlabot esošo maksimālo sliekšni skaidras naudas maksājumiem.
- Labāk īstenot esošo regulējumu par valsts amatpersonu ienākumu, aktīvu un ārējo aktivitāšu caurskatāmību un nodrošināt, ka tas attiecas uz personām, kas iesaistītas lēmumos par iepirkumiem un budžeta izdevumiem.

Kvalificēta darbaspēka trūkuma risināšana

- Piešķirt profesionālās izglītības iestādēm lielākas pilnvaras saskaņot profesionālās izglītības kursu saturu ar uzņēmumiem pašvaldībās un atvieglot akreditācijas procedūras.
- Noteikt zemākas prasības darbam profesijās, kurās ir novērojams darbaspēka trūkums.
- Popularizēt lomu paraugus un mudināt gados jaunas sievietes izvēlēties profesijas ar augstas kvalifikācijas prasmēm un atdevi darba tirgū.
- Paplašināt bērnu aprūpes piedāvājumu, vairāk ieguldot bērnu aprūpes iestādēs un risinot darbaspēka trūkumu, uzlabojot darba apstākļus. Pieprasīt otrajam vecākam izmantot lielāku apmaksātā bērna kopšanas atvaļinājuma daļu.

Zaļās pārejas paātrināšana

- Izveidot Rīgas metropoles tranzīta iestādi, lai prioritizētu investīcijas un veicinātu koordināciju starp pašvaldībām.
- Veicināt plānošanas un apstiprināšanas procedūras publiskās elektrisko transportlīdzekļu uzlādes infrastruktūras ierīkošanai.
- Vienkāršot administratīvās procedūras un palielināt vietējo finansējumu mājokļu renovācijas atbalstam. Standartizēt tehnisko dokumentāciju līdzīgu daudzdzīvokļu ēku renovācijai.
- Konsolidēt un vienkāršot spēkā esošo regulējumu vēja parku attīstībai un atvieglot valstij piederošās zemes iznomāšanu vēja parkiem.

Kreditēšanas uzlabošana

- Ieviest obligātu paziņošanu par mazākuma akcionāru līdzdalību finanšu tirgus dalībniekiem.
- Apkopot informāciju pašvaldības līmenī par banku piekļuves punktu un pakalpojumu pieejamību. Veicināt tiešsaistes banku pakalpojumus, samazinot informācijas asimetriju par komisijas maksām un līguma nosacījumiem un uzlabojot kiberdrošību.

- Piešķirt FinTech firmām tiešu piekļuvi nacionālajai maksājumu sistēmai, vienlaikus nodrošinot drošību un patērētāju aizsardzību saskaņā ar ES Maksājumu pakalpojumu direktīvu 2.
- Labāk definēt zema noziedzīgi iegūtu līdzekļu riska gadījumus saskaņā ar Eiropas Banku iestādes vadlīnijām un novērtēt riska samazināšanas pakāpi. Nodrošināt regulāru apmācību attiecīgajiem darbiniekiem un pieprasīt, lai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas jautājumiem strādājošas amatpersonas finanšu sektorā vajadzības gadījumā izietu papildu apmācību.
- Saglabāt pašreizējo nodalītu ziņošanu, budžeta pozīcijas un personāla noteikumus dažādām funkcijām un uzraudzīt finanšu sektora politikas pārvaldības riskus.

Kapitāla tirgu padziļināšana alternatīvu kredīšanas avotu veicināšanai

- Vienkāršot kotēšanas procedūras un sniegt tiešu vai netiešu finansiālu atbalstu konsultāciju maksām, kas saistītas ar kotēšanu. Izstrādāt mehānismus Otrajā sarakstā iekļauto uzņēmumu pārceļšanai uz galveno sarakstu.
- Apsvērt iespēju izmantot kredītu reģistra un Valsts ieņēmumu dienesta datus, lai sniegtu informāciju par zemām izmaksām attiecībā uz mazo uzņēmumu kredīspēju un turpināt uzlabot mazo uzņēmumu finanšu pratību.
- Turpināt uzlabot pamatinformācijas dokumentu dizaina izstrādi un nodrošināt vienotu piekļuves punktu apkopotai informācijai par ieguldījumu ienesīguma rezultātiem un maksām visos esošajos pensiju fondos.
- Vienkāršot reģistrācijas un ziņošanas prasības riska kapitāla fondiem saskaņā ar ES regulējumu, lai samazinātu administratīvo slogu.
- Īstenot akciju sākotnējā publiskā piedāvājuma (IPO) fonda ieviešanas plānus.

Līgumu izpildes un maksātnespējas procedūru uzlabošana

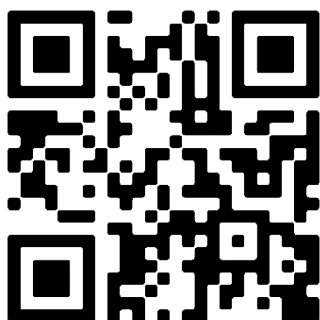
- Palielināt ienākumu sliksni, lai fiziskās personas varētu saņemt juridisko palīdzību. Samazināt maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas izmaksas, lai novērstu šķēršļus, ar kuriem saskaras parādnieki, vienlaikus atļūdzinot maksātnespējas administratoriem.
- Ieviest aktu reģistru visiem iznomātajiem aktīviem, lai atvieglotu līzingu kā alternatīvu kredīta avotu.

Inovācijas un digitālo tehnoloģiju ieviešanas stiprināšana

- Turpināt centralizēt inovācijas atbalstu vienā aģentūrā, novērtēt esošās programmas un paplašināt efektīvākās no tām.
- Turpināt uzlabot finansējumu doktorantiem un darba apstākļus pētniekiem, vienlaikus stiprinot saikni starp pētniecību un studijām augstskolā.
- Veicināt absolvēšanas līmeņa pieaugumu, piešķirot augstskolām finansējumu, vienlaikus kontrolējot kvalitātes standartus. Palielināt finansiālā atbalsta shēmu, kas atkarīga no ienākumiem, lai segtu studentu dzīvošanas izmaksas.

Konkurences noteikumu izpildes uzlabošana

- Pieprasīt un atvēlēt nepieciešamos resursus, lai uzraudzītu visu valsts kapitālsabiedrību grāmatvedības nošķiršanu starp darbībām, kuru mērķis ir no vienas puses īstenot valsts politikas mērķus un no otras puses komercdarbību.
- Salāgot Konkurences likumu ar ES Apvienošanās regulu, lai ļautu Konkurences padomei apturēt uzņēmumu apvienošanās izskatīšanu līdz brīdim, kamēr netiks sniegta trūkstošā informācija no uzņēmumu apvienošanās pusēm.
- Turpināt palielināt Konkurences padomes resursus personāla apmācībai, IT aprīkojumam un programmatūrai, lai uzlabotu *ex-post* novērtējumus un paplašinātu Konkurences padomes IT laboratoriju.

<https://www.oecd.org/economy/latvia-economic-snapshot>

<https://www.oecd.org/latvia>